

Ліна їхала в табір. Ні, не в гори, не до моря, не поїздом, а всього лише трамваєм, за місто, а там пройти ще з кілометр — і буде табір. Він розташувався в школі. З класів на літо повиносили парти і поставили ліжка, почепили якісь картинки, в малому шкільному буфеті влаштували їдальню, а за школою збили кілька дощок, приладнали на високій і товстій залізній штабі величезний бак з водою, від нього провели вигнуту трубу — це був душ. А все разом називалось табором.

Але ніхто не ремствував. Навпаки, раділи, з гарячим нетерпінням чекали дня, коли почнеться перша зміна і можна буде скласти в мішки все, що треба брати з собою, і сісти на трамвай, і поїхати до табору.

Правда, Ліна з Ірою ще до початку зміни ходили дивитися на табір. За табором, якщо не полінуватись і трохи пройти пішки, можна знайти майже справжній ліс. У тому лісі густо росли кущі ліщини, малина, падали з високих сосон шишки, гублячись у густій, зеленій і ще дуже свіжій траві. Поміж травною дрібними краплями тремтів блідо-рожевий цвіт суниці. Скоро з'явиться зелена зав'язь, а потім почервоніє, наллється солодким соком, нема нічого смачнішого на світі, ніж достигла лісова суниця!

Від школи ліворуч, у той бік, де починалась вулиця, стояв танк. Тепер, коли минуло дуже багато років і табори виглядають зовсім інакше, ніж перші післявоєнні табори, тепер той танк стоїть на високому гранітному постаменті, і це вже не просто танк, а пам'ятник воїнам, які перші увійшли в місто, щоб визволити його...

У путівці писали, щоб діти взяли разом з зубними щітками і чистою білизною хоча б одну книжку,— в таборі хотіли організувати бібліотеку, а з чого її зробиш, як не з добрих дарунків самих читачів. І ще радили

взяти з собою про всяк випадок хоч невеликий запас продуктів. Перша ж зміна, і хтозна, як воно все буде в перші дні першої зміни.

Ніхто не дивувався. Усе було зрозуміло.

Лініне ліжко стояло біля вікна. Це було чудово — ліжко біля самого вікна. Вікно зовсім невисоке. Хочеш, переступи ногою — і просто знадвору опинишся в ліжку. Правда, Ліні сказали, що так робити не варто, по-перше, тому, що не можна, а по-друге, тому, що білизна миттю стане брудна, а міняти її будуть не раніше ніж через десять днів. Ліна все вислухала, але не запам'ятала: їй здавалося, що набагато цікавіше потрапляти в кімнату через вікно.

Під ліжком Ліна поклала мішок з усім, що взяла з дому, й одразу ж забула про нього. Кому потрібно займатись мішком, коли весела сурма кличе усіх на збір?

М'яч. Здавалось би, що особливого в цій круглій штуці, яких є більше, ніж дітей у кожному дворі?

Але коли він один — справжній, живий м'яч, а не зшита з шмаття мертва кулька! Коли він один на цілий табір і доторкнутися до нього рукою — це майже щастя! Відчути його пружність, потримати не відпускаючи якусь мить у долонях, але тільки мить, бо на тебе дивляться жадібними очима, немов ти притримав у руках не м'яч, а склянку з водою в пустелі. Нема нічого кращого за м'яча, від тугого, червоного з синім м'яча.

І тому Ліна страшенно здивувалася, що Ліда не хоче грати в м'яча. Вона собі байдуже сиділа на лавці, дивилась круглими сонними очима на світ і жувала пиріжок. Ліні стало жаль її, і вона запитала:

— Чому ти не граєш у м'яча? Ставай сюди!

Ліда здвигнула плечем, прожувала пиріжок і сказала:

— Не бачила я твого м'яча!

Тоді Ліна розсердилась, і коли м'яч знову потрапив їй до рук, вона кинула ним просто в сонну нудну Лідку.

— А-а-а! — голосно, як коза, заревла Лідка, і по її щоках полились сльози. Від подиву Ліна мало рота не розкрила: вона ніколи не бачила так багато великих і круглих сліз.

— Я скажу! — крізь сльози погрозила Ліда і знову вкусила пиріжок.

Ні Ліна, ні Ліда не виявили особливої радості, коли довідалися, що будуть сусідами по палаті. Та ще й спатимуть зовсім поруч!

Вони повернулись одна до одної спиною і постарались якомога швидше заснути.

II

Хоч табір і не був схожий на справжній, життя в ньому почалося справді табірне.

Вони ходили в ліс. Їздили на великому, розгойданому, змайстрованому, мабуть, ще за царя Гороха, автобусі далеко — аж до озера, де можна було купатись, лежати на піску і рвати лілеї, хоч рвати лілеї і не дозволяли.

А Вітя Косаренко все одно поплав і нарвав лілей, хоч довге слизьке зілля чіплялося за ноги. Ліна пробувала доплисти, але нічого не вийшло, і вона мало не захлинулась водою, що в тому місці дуже відгонила тванню. А Вітя нарвав і кинув квіти біля дівчат і втік.

Ліна з Ірою не знали, кому це, тому поділились квітами і почіпляли на шию, і їхали додому, як русалки, і одного тільки не знали, кому справді кинув квіти Вітя Косаренко, і від цього було ще цікавіше.

Увечері Ліні страшенно захотілось їсти. Вона зазирнула до свого мішка — і не знайшла там нічого, крім зубної щітки,— про яку, на превеликий сором, зовсім забула,— та чистої білизни.

Від маминих коржиків, спечених з темної, але просіяної муки, від присолоджених сахарином коржиків не залишилось ані крихти.

— Ой,— скрикнула в кутку Іра,— а де мої маківники?

— Ага,— сказала Ліна,— велика миша бігала-бігала і все забрала...

Тоді й інші почали копирсатись у своїх мішках — і в кожного чогось бракувало, і настрої від цього став поганий, і вони дивились одна на одну якось скося і недовіжливо.

— Хочете, я розповім вам казку? — сказала Ліна і зітхнула, відчувши раптом на зубах хрускіт трошки причерствілого маминого коржика, того самого коржика, якого не було в торбинці.

Казку Ліна завела довгу, бо їй не хотілось пропустити щось із прочитаного в книжці. І коли вона закінчила, то запитала:

— Цікава казка, правда?

У відповідь тільки Ірка сонно відповіла:

— Угу...

А всі інші давно вже спали, і, мабуть, їм снились коржики, якими Ліна збиралась частувати всю кімнату.

Дівчинка лежала і ображено дивилась у стелю — нікому навіть було поскаржитись на свої неприємності.

В кімнаті ставало чомусь щодалі душніше, Ліна підвелась, відчинила вікно навстіж і сіла на підвіконні.

Чорна-чорна ніч ворушилась за вікном. Така чорна, аж відчутна. Здавалось, простягни руку — і рука наштовхнеться на непроникну темряву, як на мур,— так чорно було за вікном.

Жодного предмета, жодного обрису не можна було розгледіти, і так ставало моторошно, що боязко навіть було поворухнутися, щоб знову злізти з підвіконня і лягти в ліжко.

Тут під вікном щось зашаруділо. І хтось тихо покликав:

— Ліно! Лін! Ти, Лін? Не бійся, це я, Вітя...

— Ти... чого?

— А так... спати не хочеться. Слухай, ти привидів не боїшся?

— А хіба бувають?

— Ну! Я от "Фараона" читав... Ти читала?

— Ні!

— От прочитай — жах! Там у цих лабіринтах, знаєш, нічого не розбереш, де початок, де кінець, і тут раптом голос: "Рамзес. Рамзе-ес!" Потім усе стає зрозуміло, але спочатку — ух!

— Цс-с-с!

— Лін!

— М-м?

— На!

Вітя простяг дівчинці папірець. Ліна тільки навпомацки відчула, що це папірець, і запитала:

— Що це?

— Завтра побачиш. Тільки... тільки ти нікому не показуй, добре?

— Вітю, а ти звідки взнав, що це я?

— А в мене очі зелені, котячі, в пільмі бачу. Не віриш? Слово честі!

— Хто там?

Ліда звелась на ліжку, Ліна не бачила її очей, але напевно знала, що вони в неї круглі і перелякані.

— Це я,— прошипіла Ліна і ковзнула у ліжко.

— А,— сказала Ліда і знову засопла в подушку.

Ліна лежала і страшенно шкодувала, що зараз темно і не можна подивитися, що в тому папері. Ех, треба було замість коржиків узяти свічку. І взагалі — хто з'їв коржики?..

III

— Гарний хлопець Вітя Косаренко,— мрійно сказала Іра.— І сорочка в нього гарна, така у клітиночку, я такої ні в кого не бачила.

Ліні здавалось, що найголовніше у Віті Косаренка не сорочка в клітинку. Але Ліна нічого не сказала, лиш помацала в кишені записку від Віті Косаренка, де було сказано, що він чекатиме біля танка. О шостій годині вечора.

Ліну ще ніхто ніколи не чекав біля танка о шостій годині вечора, і тому вона хвилювалась так, що аж під ложечкою трохи боліло.

Цілий день Вітя навіть не дивився на Ліну, вона навіть почала думати, чи не приснилось їй це — і нічна розмова, і записка, але ж після снів не залишається ніколи ніяких матеріальних доказів, а записка таки була.

Наближалась шоста, коли Ліна раптом згадала, що в неї на спідничці велика пляма від мазуту,— хотіла вилізти на дах душової, але не встигла, бо саме тоді вожата вирішила викупатись під душем.

І ось тепер Ліна згадала про це. Треба було обов'язково переодягнутись. Хоч на неї досі ніхто ніколи — не чекав біля танка, вона звідкись знала, що в таких випадках не можна приходити в спідничці з плямою від мазуту. Потихеньку вставши,— діти сиділи кружком на траві і вчили нову пісню,— Ліна подалась до свого вікна. Вона поставила ногу на підвіконня, але далі не полізла. Як вона могла лізти далі, коли Лідка, товстощока Лідка, сиділа над Іриним мішком і добувала звідти рештки маківничків!

Може, треба було закричати, вилаяти її, усіх покликати і всім сказати — Ліна не уявляла, що треба було робити, і тому вона просто скочила вниз на землю і бігом побігла до танка.

Вітя стояв біля танка у тій самій сорочці, яка так подобалась Ірі, але не це було найважливішим. Найважливішим було те, що він був єдиною людиною, якій Ліна могла сказати про гидкий вчинок Лідки.

— Добрий день,— сказала Ліна, ніби не бачила Вітю сто разів досі.

— Добрий день,— урочисто відповів Вітя і чомусь почервонів.

— Ну от,— сказала Ліна.

— Так,— сказав Вітя.

Потім вони довго мовчали і не знали, про що говорити і що робити. Врешті Ліна відважилась і запитала:

— Ти в яку школу ходиш?

— В п'яту,— страшенно зрадів питанню Вітя.— А ти?

— В чотирнадцяту. У нас дуже хороша учителька. А у вас?

— І у нас... Слухай,— сказав раптом Вітя, немовби Ліна й без того не слухала його,— слухай, ти вмієш тримати язик за зубами?

— Не знаю.

— А мені здалося, що вмієш. Ти ні про що таке нікому не розповідаєш. Нічим не вихваляєшся. І взагалі... Якщо я тобі про щось кажу, ти нікому не розляпаєш?

— Таємниця? — прошепотіла Ліна і швидко кліпнула віями.

— Так. Тільки ти поклянись, добре?

Ліна хвилинку роздумувала: а що, коли її почнуть мучити і випитувати таємницю? Що, коли вона потрапить ворогам до рук, вони витягнуть з неї таємницю? Але потім згадала, що ворогів уже нема, ні в чиї руки вона не потрапить, і з полегкістю заявила:

— Можу й поклястись!

— Тоді... тоді давай будемо дружити! До самого кінця!

Вітя простяг Ліні руку, вона подала йому свою. Дуже серйозно і мовчки вони потиснули одне одному долоні. Тепер можна було говорити про все на світі. Можна було ділитись найпотаємнішим. І навіть таким:

— Знаєш, Ліно, мій батько... він був археолог... Перед самою війною він почав проводити розкопки... Недалеко, зовсім недалеко звідси. Там повинно бути старовинне місто, старе руське місто, він у цьому переконаний... Він написав мені, йдучи на фронт: "Чим би ти не займався, коли виростеш, спробуй знайти моє місто, якого я не знайшов".

— Так,— сказала Ліна,— значить, він не повернувся?

— Ні,— сказав Вітя.— У нього були дуже високі чоботи. Він у них ходив на полювання. Він навіть на бурого ходив...

Вона згадала про Лідку, але ця таємниця здалась їй надто дрібною і незначною, і вона нічого не розповіла. Вона тільки запитала:

— Кому ти тоді дав лілеї?

Вітя зніжковів, немов його упіймали на якомусь поганому вчинку.

— Тобі.

— А ми не знали. Ми думали, може, Ірі... їй дуже подобається твоя сорочка.

— А тобі?

— Сорочка — що! Сорочка — це дурниця.

— Так,— сказав Вітя,— сорочка — це дурниця.

Мабуть, у тому й було найголовніше, що Вітя зрозумів навіть таке, чого вона не могла як слід пояснити.

— Розповідай про місто,— попросила Ліна.— Все розповідай!

IV

Велика таємниця не пригнічує. Велика таємниця окрилює і робить людину сильнішою, навіть кращою.

Зате дрібна, прикра таємниця давить і заважає. Страшенно заважає.

Ліна дивитись не могла на Ліду. Не тому, що та з'їла коржики і коржиків уже не було. Нехай би попросила — Ліна б їй усі коржики віддала й миттю про них би забула. Подумаєш, коржики, велике щастя — коржики! Але отак, коли нікого нема, порпатись у чужому мішку, озиратись, чи хто не йде...

І однак Ліна ніяк не могла сказати всім: а Лідка злодійка! Страшно було вимовити вголос таке слово. Ліні здавалося, що якби про неї так

сказали, то вона негайно б умерла. Або провалилась би під землю. І тому вона вирішила розповісти усе тільки Віті.

— Та ну! — не повірив Вітя.

— Щоб мені з цього місця не зійти.

— Може, вона ненормальна? Вона що, під подушку все ховає і поночі, при світлі місяця, поїдає ваші коржики?

— Коржики тільки у мене були.

— Та не в цьому річ... Знаєш, а її треба від цього вилікувати. Правда, правда! От лунатикам, наприклад, на дорозі миску з водою ставлять...

V

Іра захворіла. У неї боліло горло. Вона сиділа в озері страшенно довго, аж посиніла. Вона сказала — по секрету, звичайно, зате всім,— що хоче вмерти, бо Вітя навіть уваги на неї не звертає.

Іра, звичайно, не вмерла, зате захворіла. Вона кашляла, в неї боліло горло, і вона просилась додому. Іру поклали в ізолятор.

Ліна сказала:

— Ходімо в ліс, мабуть, уже є суниці. Назбираємо для Іри, а що залишиться — наше буде.

На пропозицію всі пристали. Навіть Лідка, яка нікуди не любила ходити. Коли всі вирушали в похід, у неї обов'язково починала боліти голова або розтягувалася "жилка" на нозі.

Ліс, як і люди, також має свої таємниці. Галявини й зарості, тріск сухих галузок, голоси птахів і трави. Вожата пояснювала, яку траву збирати: вони вирішили віднести потім трави в аптеку.

Суниць було мало. Певно, хтось раніше приходив і визбирав, або ж у їхньому лісі, над яким частіше спадають дощі, аніж світить сонце, взагалі не дуже хотіли рости суниці.

Ліна несла глечик, і кожен, хто знаходив ягоду, біг до Ліни і клав знахідку у глечик. Ліна весь час дивилася, скільки назбирали і чи не пом'ялись ягоди.

— Ой,— сказав хтось,— а де Ліда? Ліда пропала!

— Егей, егей, Лідо, де ти ?!

Скільки не гукали, скільки не кликали — Ліда не озивалась. Стурбована вожата вирішила, що треба її пошукати. Ліс був невеликий, хижі звірі в ньому не водились, гадюк теж ніби досі ніхто не стрічав, але все одно вожата хвилювалась. Усі групами розійшлись по лісі, домовившись зустрітись на галявині біля великого дуба.

Ліду знайшов Вітя. Вона сиділа навпочіпки і жменями збирала з трави ягоди. Ліда натрапила на чудову суничну галявину, там ягід було більше, ніж вони всі разом назбирали за цілий день.

— Ти чула, як ми кликали?

— Та... чула... тобто, не чула...

— А для Іри ти чом суниць не нарвала? Ми як вирішили? Спершу для Іри, а що зостанеться — нам!

— А ви ж уже багато назбирали! Я думала — те, що на галявині, мені зосталось.

Круглі Лідині очі раптом стали хитрі, в них уже не було сну ні на копійку. Вона немов чекала каверзних питань і приготувала на кожне наївну, але лукаву відповідь, до якої просто не можна було причепитись.

— А чому ти нікого не покликала? Сама знайшла — сидить і їсть!

— А хіба така галявина одна в лісі? — круглі Лідині очі стали ще кругліші, як дві горошини.

Дикі голуби насмішкувато булькали десь угорі.

Зозуля дражнилась — ку-ку, ку-ку! Зозуля хотіла бавитись у піжмурки, але з нею не варто було гратись — все одно не знайдеш.

Всі йшли разом, несли суниці хворій Ірі, яка навмисне простудилась, бо Ввтя Косаренко не звертав на неї уваги.

Ліна переступала через кожну травинку з такою обережністю, ніби ягоди можна було розхлюпати.

Іра від радості навіть захлинулась.

— Це все мені!? Справді все мені?

Вона виймала ягідки по одній і кожну подовгу тримала в роті, і від цього по піднебінню розливався і розтікався ароматний присмак.

А ввечері, завинувшись у простирало і вмостившись на ліжку — коліна під підборіддя, руки довкола колін,— Ліна пошепки і зловісно повідомила:

— Цс-с-с! Нікому не розповідайте, я вам щось скажу. Тут водиться привид! У-у-у! Не вірите? Височенний, білий, весь білий, без голови й без ніг, а рухається і говорить. Я вчора мало не збожеволіла: дивлюся вночі, а він стоїть... Над Лідчиним ліжком стоїть і придивляється, придивляється, так уважно, уважно, ніби напам'ять хоче вивчити... Я очі від страху заплющила, дихнути не можу, а він рухається, рухається...

— А-а! — Лідка затулила долонями очі.— Неправда! Не було тут нікого!

— А я кажу — був, бо я сама бачила. Був, весь білий, високий, без голови...

— М-мамо! — заверещала не своїм голосом Ліда.— Білий! Без голови!

Дівчата в палаті і собі запищали.

— Та нема тут нікого! — спокійним голосом сказала Ліна.— Просто вітер фіранку зачепив. Ось дивіться!

Вона вихилилася з вікна, перевісившись униз головою.

— Перестаньте верещати. Боягузи нещасні! Нема привида. Ви думаєте, він кожному з вас отак і явиться? Він же біля Лідки чогось шукав і якщо прийде, то до неї, і вночі, а не звечора...

У кімнаті довго не могли заснути. Крутилися, шепотіли, злякано скрикували. А Ліда не виймала голови з-під подушки.

Та це не врятувало її. Привид прийшов. Він справді був високий і білий, без ніг і без голови.

Він потермосив Лиду за плече:

— Вставай! — сказав привид потойбічним голосом.— Вставай і скажи, де солодкі коржики? І де моя суниця, червона суниця з моєї галявини? Віддай мою суницю!

Мабуть, аж десь на Марсі було чути дикий вереск. Ліда розбудила весь табір. Але перш ніж усі зрозуміли, в чому річ, привид устиг зникнути. Він вискочив у відчинене вікно, тільки голі п'яти блиснули в темряві, і це підтверджувало, що навіть привиди не можуть пересуватись по землі без ніг. Та, на жаль, тих п'ят ніхто не запримітив. Навіть Ліна, через яку привид перескочив, добираючись до вікна. Ліна твердила, що вона особисто цього разу ніякого привида не бачила.

І все-таки привид був. Він ходив услід за Лідкою. Він бурмотів їй на вухо, коли вона сиділа на лавці у сутінках:

— А де мої суниці? Де мої суниці?

Він клав їй під подушку гусениць, а за комір кидав кропиву.

Приїхала Лідина мама. Ніхто не знав, про що вони розмовляли з вожатою, але зате всі бачили, як вона, червона і розлютована, вийшла від вожатої і пішла до начальника табору. Звідти вона вийшла ще червоніша, вхопила за руку "Піду, і вони разом почали збиратися, щоб повернутись додому. Вдома вони, напевно, обидві страшенно налякались, побачивши у мішку великого їжака. Правда, привид даремно поклав у мішок Лідці їжака, бо хтозна, що вона з ним могла зробити. Ану ж взяла та засмажила і ум'яла на сніданок!

Після того, як Ліда поїхала трамваєм додому, привид також зник. Може, він взагалі пішов собі з цих країв, де безжалісно поїли суницю на його галявині, обірвавши навіть зелені ще ягідки. А може, він узяв та оселився у Лідиному домі і досі згадує їй ту суницю.

Як би там не було — в таборі привид більше не з'являвся.

Зрештою, про нього незабаром забули. Тільки Ліна і Вітя, вже через багато років, коли в табори почали їздити поїздом, згадували високого білого привида і питали одне одного:

— Як ти гадаєш, він їй дався взнаки?

— Як ти гадаєш, вона щось зрозуміла?

І їм обом ставало тривожно, коли вони думали, що може жити на світі людина з очима-горошинами, з очима, що дивляться на світ, мов на великий коржик, і прицілюються — з якого краю зручніше надкусити.